

Éjszakai napsütés

Kosztá József gyűjteményes kiállítása

Tornyai János Múzeum, Hódmezővásárhely, 2014. III. 30–VI. 29.

NAGY IMRE

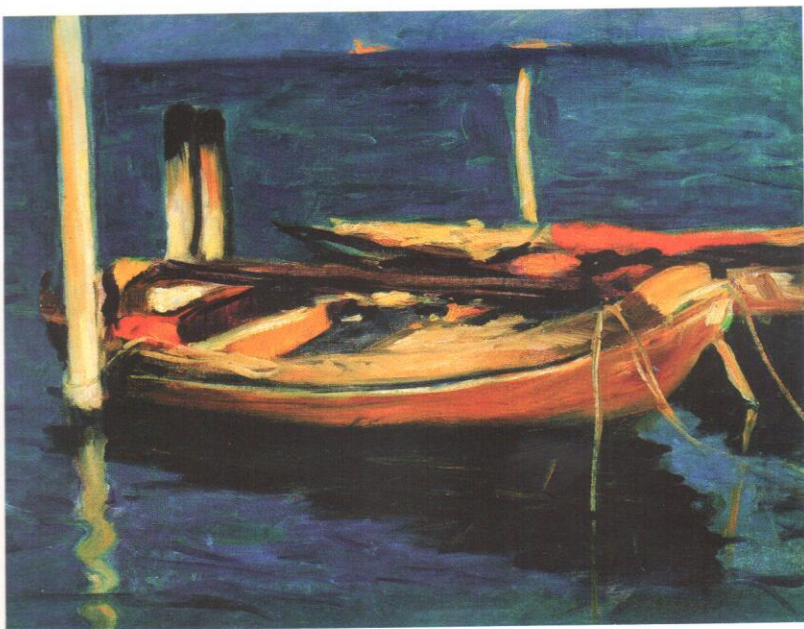
Amennyiben az ún. „alföldi festők” köréből kellene megnevezni a legismertebb alkotókat, *Kosztá József* kétségtelenül ott lenne az első háromban. Ő az, aki már életében is divatos és felkapott festőnek számított, és halála után pedig jó áron cseréltek gazdát művei – sőt komoly nagyságrendben indult meg műveinek a hamisítása is. A rendszerváltást követően létrejött magángalériák és aukciósházak forgalmában is tiszteletreméltó árakat értek el festményei. Mindezek tükrében érthető, hogy az 1948-as Nemzeti Szalonban megrendezett (98 műből álló) életmű-kiállítása óta nem rendeztek munkáiból komoly, áttekinthető, gyűjteményes bemutatót. 1948-as tárlatának apropója az volt, hogy abban az évben adták ki a Kossuth-díjat először, és az első díjazott az akkor már idős mester, a 87 éves Kosztá József volt. Kisebb kiállítások persze készültek oeuvre-

egy, országos érdeklődésre számot tartó kiállítás megrendezését.

A középtávú tervek értelmében 2014-ben Kosztá József kiállítására került így sor. A nagyszabású tervhez a múzeum együttműködő partnerét a KOGART Galériában találta meg. A tárlat vezető kurátora Szinyei Merse Anna művészettörténész lett, társkurátora pedig Fertőszögi Péter művészettörténész, a KOGART művészeti vezetője. A közel egy éven át tartó válogatás, szervezés során az is nyilvánvalóvá vált, hogy a Magyar Nemzeti Galériát (amely közel ötven művet kölcsönzött a kiállításra), illetve a szentesi Kosztá József Múzeumot (ahol vállalták a teljes állandó Kosztá József-kiállítás lebontását és kölcsönzését) társrendezőként kell a munkálatokba bevonni. Néhány hazai közgyűjtemény (a pécsi Modern Magyar Képtár, a szegedi Móra Ferenc Múzeum, a Magyar Képzőművészeti Egyetem, a miskolci Herman Ottó Múzeum) kisebb számban kölcsönzött műveket a kiállításához, míg a végleges anyag közel egyharmadát magángyűjteményekből sikerült megszerezni. Így jött létre a gyűjteményes kiállítás, a maga százötvenhárom kiállított művével, amelyek között fél tucat grafika látható Kosztá tanulóéveiből.

A kiállított alkotások elhelyezésében egy laza időrend érvényesül, ugyanakkor bizonyos tematikus vonulatokat is nyomon lehet követni a termekben. A kiállítás időrendje a múzeum új, emeleti csarnokában kezdődik. Itt láthatóak a pályakezdés éveiből származó tanulmányrajzok, vagy a fényképszínező gyakorlattal festett portréi édesapjáról és édesanyjáról (1880–82 tájáról). Igazi kuriózum az 1890-es datálású, nagyméretű *Fekvé aktja*, mely erőteljesen magán viseli a kor festői ízlését és nőideáljával szembeni elvárását. Ebben a térben kapott helyet egyetlen történelmi témájú művének, a *Mátyás és Beatrix találkozásának* három változata (az 1897 és 1906 közötti időszakból), mely hatásosan illusztrálja Kosztá kompozíciós készségének változásait, azt, hogy hogyan teszi egyre feszítettebbé a festmény szerkezetét.

A Münchenben eltöltött négy és fél év hatását nagyon szépen jelzi az 1895-ös *Fürdő után*, illetve az 1902-es *Női akt*, hiszen a bajor főváros akadémiáján több tanár keze alatt is dolgozott, és megismerte a plein air festés szabályait. Ennek a festői látásmódnak a továbbfejlődését mutatja és némiképpen előre is vetíti a saját művészi kifejezőeszközeire talált mestert az a portrészorozat, mely szintén ebben a térben került elhelyezésre. Az ellenfénybe helyezett előtérí nőalak finom, pasztózus értékei és a csúcspontokkal hangsúlyozott figura körvonalai remek kontrasztot alkotnak a kiegyensúlyozott kompozíciókban (*Ablaknál*, 1900 körül; *Műterem ablakban*, 1907 körül).

KOSZTÁ JÓZSEF:
Csónakok, 1912,
olaj, vászon, 71x53 cm
Kovács Gábor Gyűjtemény

jének bizonyos darabjaiból, de olyan válogatás, mely a - korszakos művek felvonultatását és az életmű fő vonulatainak felrajzolását vállalta volna magára, az elmúlt hatvan évben nem szerveződött.

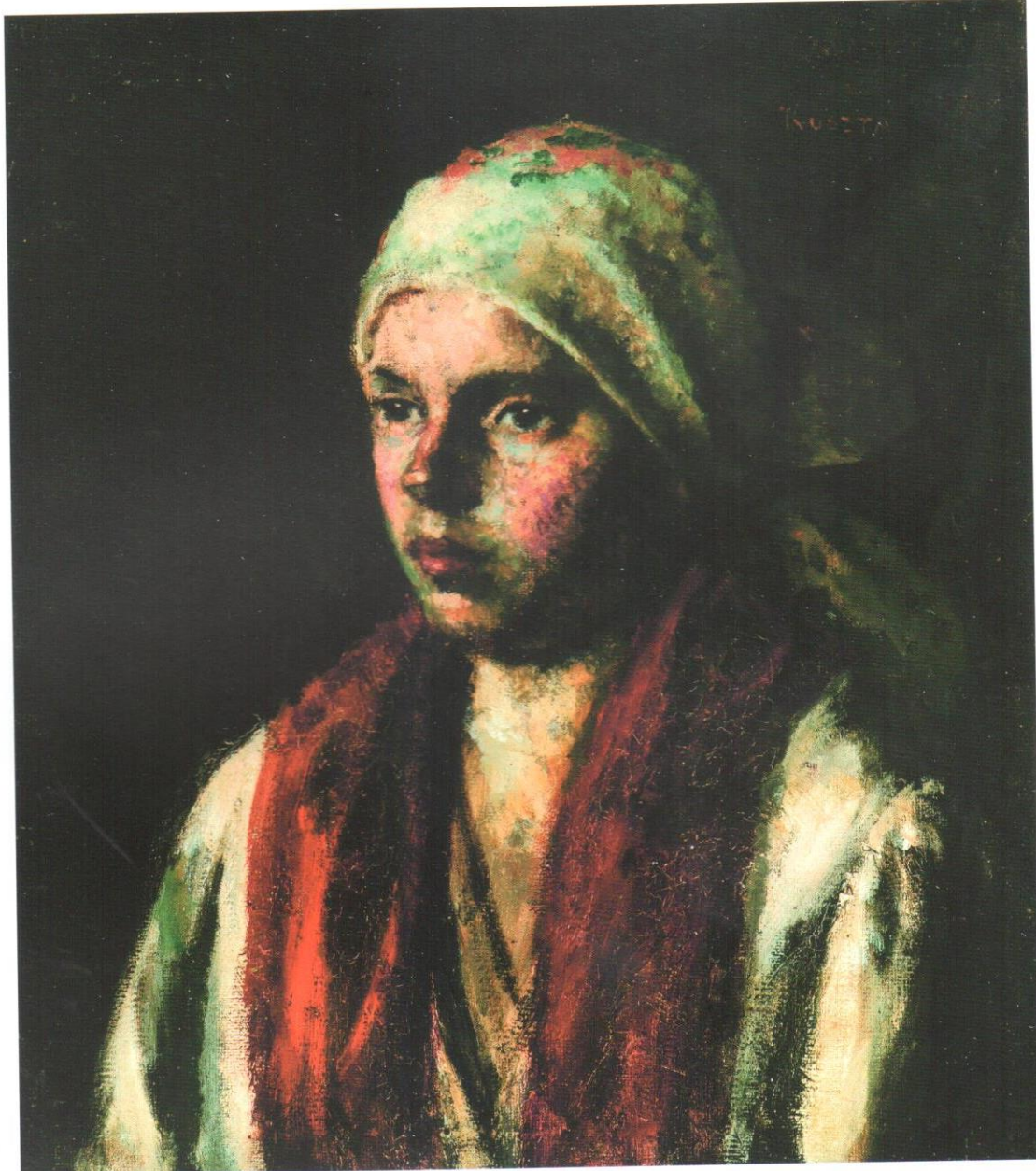
A hódmezővásárhelyi Tornyai János Múzeum, melynek kibővített, felújított kiállítótere 2012-ben nyitották meg kapuiukat a közönség előtt, célul tűzte ki évenként

A múzeum régi épületének első emeleti termébe kerültek Kosztának azok a főművei, melyekkel annak idején berobbant a művészeti életbe. A belépőt az 1897-es *A hazatérők* című képe fogadja, melyet első műcsarnoki szereplése után megvásárolt a kulturális kormányzat a tervezett Szépművészeti Múzeum számára, hogy ezt követően nemzetközi művészeti kiállításokra küldjék ki a művet, és díjak sorát kapja érte a magyar mester.

De ebben a térben gyönyörködhetünk az intim ecsetkezelésű, 1909-es *Eső után (Vihar előtt)* című művében is, amelyen nem csupán az alulról megvilágított felhők motívuma nyűgözi le a nézőt, hanem az a páratlan megoldás is, ahogyan az előtéri vízfelületben tükröződnek egyes motívumok. Igazi gyöngyszem az 1904-es *Mezei munka*, mely a kiállítást kísérő monográfiában még lappangó műként (fekete-fehér reprodukcióval) szerepel, de mindannyiunk szerencséjére a rendezés előtt két nappal előkerült

KOSZTA JÓZSEF:
Párizsi kirakat, 1911,
olaj, vászon, 52,5x45 cm
magángyűjtemény

KOSZTA JÓZSEF:
Piros kendős kislány, 1920 körül,
olaj, vásznon, 49x44,5 cm
Modern Magyar Képtár, Pécs

a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium egyik főigazgatóságáról. A képmézőt szinte felező horizontvonal fölötti ég a lemenő naptól aranyló sárgára színesül, míg az előtéri három nőalak sötét sziluettje hangulatfestő képi motívumként jelenik meg a kompozícióban.

A terem bejáratával szembeni falra került az Itáliában festett *Háromkirályok* (1906-1907) című kompozíciója, és annak egy rész tanulmánya, mely az ilyen nagy lélegzetű, komolyabb léptékű művek sorának záró darabja.

Az emelet további termei – egy kivétellel – és a földszinti három terem is az 1911-ben Szentesre települt festő önmagára találásának bizonyítékait sorakoztatja fel meggyőző csoportosításokban: faluszéli házak, kukoricatörők, csendéletek, kosaras lányok, női portrék, alföldi tanyák – mind-mind az „éjszakai napsütés” drámai erejével megfestve. Az emeleti kiállítótér legkisebb termében található a látogató néhány olyan művel, melyet 1911-1912-ben Párizsban, Hollandiában vagy

Észak-Itáliában festett, s melyek festésmódja, sőt színvilága is más, mint az alföldi „rögvalóságban” festett vásznaké. Ezen művek mindegyike magángyűjteményekből került a kiállításba, s mind a kutatók, mind a műértő közönség számára újdonságot jelentenek. Ezeket szemlélve érezhet rá a látogató arra, milyen irányt vett volna Koszta József művészete, ha külföldön marad és engedi a kortárs európai törekvéseket művészetében erőteljesebben érvényre jutni...

A kiállítás egyes termeiben elhelyezett négy tárló korabeli dokumentumokat, leveleket, újságcikkeket, fotográfiákat vagy tárgyi emlékeket – palettáját, festőkését, ecsetjeit és festődobozát – sorakoztat fel, melyek segíthetnek megérteni ennek a magányos, szűkszavú embernek az életét. A földszinti fogadótérben pedig az 1929-es barcelonai nemzetközi kiállítás bronzérmének és aranyérmének eredeti oklevelei és az 1948-as Kossuth-díjának az oklevele jelzi a művész korabeli elismertségét.

Több mint százötven Koszta-művet lehet Hódmezővásárhelyen látni, olyan műveket és olyan összeállításban, amely így bizonyos, hogy nem lesz soha együtt újra megtekinthető.